culture at general establishments of secondary education. A human capital and his development is an inalienable constituent of motion on the economy growing.

Primary education foresees dividing into two cycles are 1–2 classes and 3–4 classes, which take into account the age-old features of development and necessities of children and enable to provide overcoming of divergences in their achievements, predefined readiness to the receipt of education. The purpose of primary education is comprehensive development of child, his talents, capabilities, kompetentnostey and through abilities in accordance with age-old and individual psikhofiziologichnikh features and necessities, forming of values, and development of independence, creation, curiosity, that provide its readiness to life in democratic and informative society, continuation of studies at basic school. Actually that is why to talk about regional development it is simply impossible separately from education.

As for trade education, principles which it was given after, contingent of students, that constantly grows short, a material and technical base, old methods and approaches, became antiquated to the studies, absence of any inkluzivnosti in this system is a certificate of that we actively must embark exactly on reformation of this sphere. The powerful State and competition economy will be provided by the joined association of creative people, responsible citizens, active and enterprising, exactly middle school of Ukraine must prepare such, in fact a central place in the system of education belongs to middle school. Unlike establishments of higher education at school it is impossible to level the disbalance of development of children. A world view is mortgaged exactly in a monogynopaedium and school. At school personality is formed, it civil position and moral qualities, decides here, whether a man will want and able to study during life.

Key words: new Ukrainian school, general establishment of secondary education, physical culture, lesson.

УДК 378.147.091.31-059.2:364.3

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.18>

Опалюк Т. Л.

КЕЙС-МЕТОД У СИСТЕМІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ, ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Представлені результати дослідження комплексу проблем, пов'язаних з посиленням компоненти інтерактивної навчальної діяльності майбутніх соціальних працівників у процесі їх професійного становлення.

Аналізуються традиційна інформаційно-репродуктивна та інноваційна інтерактивна система організації навчання студентів з позиції особистісно зорієнтованого, компетентнісного підходу до професійної підготовки соціального працівника. З'ясовується сутність компетентнісної освіти, технологічні засади її забезпечення, обґрунтовується необхідність використання інтерактивних методів навчання, до яких належить кейс-метод.

Характеристика кейс-методу дає можливість визначити характеристики, особливо актуальні для забезпечення практико орієнтованості фахової підготовки соціального працівника. З означених позицій представлено типологію кейс-методів з коротким описом їх функціональних особливостей. Зокрема, обґрунтовано можливості їх використання у навчанні студентів, інтегруючи освітню, практичну та дослідницьку види діяльності.

Особлива увага акцентується на дослідженні інтерактивної діяльності студентів у процесі використання кейс-методу, що передбачає реалізацію двох блоків функцій: мобілізацію колективних зусиль щодо комплексного аналізу професійної ситуації, можливостей забезпечення його комплексності, різносторонності та глибини; формування здатності кожного студента до конструктивної міжособистісної взаємодії з усіма зацікавленими сторонами, суб'єктами діяльності у процесі вирішення проблеми у рамках конкретної ситуації соціальної допомоги. При тому доводиться, що міжособистісні взаємовідносини та психологічний мікроклімат будуть результатом не спеціальних додаткових зусиль викладача, а природнім фоном злагодженої, конструктивної, в значить і успішного вирішення соціальної проблеми в рамках соціально означеної ситуації.

Також звертається увага на важливість використання кейс-методу задля розвитку особистісних якостей у рамках формування значущих професійних компетентностей. Вони пов'язані зі здатністю формувати толерантні, демократичні взаємовідносини з іншими людьми, розвивати професіоналізм на основі «Я-концепції».

Ключові слова: інтерактивні методи, кейс-метод, компетентність, компетентнісна освіта, інтерактивна діяльність.

Інтенсифікація досліджень інтерактивних методів професійної підготовки фахівців, до яких відноситься і кейс-метод, обумовлена необхідністю пошуку моделей та технологій освітньої діяльності, які би максимально наближали її до інноваційних стандартів, пов'язаних з формуванням компетентного спеціаліста у відповідній сфері діяльності. Проблема особливо актуальна для майбутніх соціальних працівників, оскільки їх діяльність характеризує високий рівень проблемності, конфліктогенності, відповідно, домінування професійних ситуацій, які потребують комплексного аналізу та відповідно до його результатів самостійного формування алгоритмів діяльності.

Порівняльний аналіз інформаційно-повідомлювальної та компетентнісної системи освіти свідчить про кардинальну відмінність їх цільової спрямованості та структурної організації, оскільки йдеться про перехід від суб'єкт-об'єктної системи взаємовідносин учасників освітньої діяльності до суб'єкт-суб'єктних, тобто за своєю суттю інтерактивних.

Орієнтація на модель компетентної освіти, відповідно, формування компетентного фахівця, безвідносно до рівня та спрямованості, визначена у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., Державному освітньому стандарті вищої освіти, Національній рамці кваліфікацій та інших документах. Окрім типових характеристик за всіма спеціальностями, є і відмінні, продиктовані особливостями професії. Зокрема, компетентність соціального працівника визначається здатністю до мобільності у своїй професії, готовності провести експрес аналіз соціальної ситуації (які практично ніколи не повторюються через відмінність її суб'єктів, а також чинників, що її специфікують) та визначити оптимальну модель її вирішення. Закономірно, що йдеться про формат інтерактивної освітньої діяльності, сприятливий для формування аналітичного мислення майбутнього соціального працівника, його проєктної, рефлексійної діяльності, що в цілому формує здатність фахівця нестандартно діяти в ситуаціях, які постійно змінюються. Використання кейс-методу в освітньому процесі сприяє формуванню ситуації, сприятливої для розвитку аналітико-узагальнюючих, творчих здібностей студента, його професійного мислення, і що головне – реально скорочує традиційних розрив між теорією і практикою професійної підготовки спеціаліста, підвищує його адаптивність у майбутній професії.

Також, визначені пріоритети розвитку вищої освіти, прийняті у 2019 році освітні стандарти щодо компетентності майбутніх фахівців, включаючи і соціальних працівників, обумовлюють потребу більш глибокого дослідження таких форматів освітньої діяльності, які орієнтують студентів не на отримання максимальної суми знань про професію та засвоєння алгоритмів щодо їх використання, а на розвиток здатності до продуктивної професійної діяльності на інноваційній основі.

Проблеми реалізації кейс-методів у професійній підготовці соціального працівника правомірно досліджувати у контексті проблематики переходу на особистісно зорієнтовані, компетентнісні моделі освіти, які активно вивчаються вітчизняними та зарубіжними науковцями (М. Авдєєва, О. Абдулліна, В. Байденко, А. Бермус, Н. Бібік, Дж. Боуен, І. Зимня, Т. Ковальчук, М. Лейтер, А. Мейхью, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равен, О. Савченко, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хайгерті, А. Хуторський, Е. Шорт та ін.).

Особливості професійної підготовки соціальних працівників представлені в наукових дослідженнях таких науковців як В. П. Бех, І. Д. Зверєва, А. Е. Комаров, О. І. Ляшенко, А. М. Панов, О. І. Холостової та ін. Сутність та особливості використання інтерактивних методів навчання, кейс-методу зокрема, досліджували такі науковці як С. Архіпова, Л. Барнс, І. Богданова, Р. Вайнола, Н. Гордієнко, К. Ігнатенко, А. Капська, І. Козубовська, Н. Ларіонової, В. Лобода, І. Петрюк, Г. Рідкодубська, О. Сидоренко, Г. Скачкова, Ю. Сурмін, С. Харченко та ін.

У наукових працях відповідної проблематики досить глибоко проаналізовані сутність, теоретичні основи та методи інтерактивного навчання, до яких відноситься кейс-метод, визначені принципи та умови їх практичного використання. Водночас, як показує аналіз літературних джерел, проблеми комплексності підходів до використання інтерактивних методів навчання, особливо їх інтеріоризації у реальний контент освітньої діяльності, забезпечуючи її особистісну орієнтованість, потребують подальших досліджень.

Мета статті – проаналізувати особливості кейс-методу в системі особистісно зорієнтованої професійної підготовки соціального працівника, визначити основи його практичної імплементації.

Необхідність модернізації системи професійної підготовки майбутнього соціального працівника продиктовано потребами сучасного ринку праці у компетентних фахівцях, суспільними вимогами щодо інноваційного розвитку освітньої сфери, інтеграцією України в європейський освітній простір. За визначенням І. Зимньої, компетентний спеціаліст – це «сукупність сформованих інтелектуальних, особистісних, поведінкових якостей, знань і умінь, що дозволяють людині адекватно діяти в будь-якій ситуації» [2, с. 15]. Інтеграція інтелектуальних, особистісних та поведінкових характеристик свідчить про необхідність концептуального переосмислення цільової спрямованості, сутності та логіки професійної підготовки спеціаліста, переходячи від домінанти знань як самоцінності (інформаційно-репродуктивна освіта) до формування спроможності ефективно діяти в ситуаціях, які постійно змінюються. Це означає, що в структурі професійної освіти мають бути закладені основи діяльності, спрямовані на розвиток не лише інтелектуальної діяльності, а в її контексті – професійно орієнтованих особистісних якостей, моделей поведінки. Це повною мірою стосується використання моделей квазіпрофесійної діяльності, до яких належить і кейс-метод.

У контексті заявленої проблематики актуальним є трактування особистісних аспектів поняття «компетентність», інтегруючи психологічну, рефлексивну, загальнокультурну складові. З зазначеного ракурсу Дж. Равен дефініціює компетентність як «...явище, яке складається з великого числа компонентів, багато з яких є відносно незалежними один від одного, деякі компоненти відносяться швидше до когнітивної сфери, а інші – до емоційної, ... ці компоненти можуть заміняти один одного в якості складових ефективної поведінки» [4, с. 253]. У такий спосіб акцентується увага на складній конфігурації елементів в структурі компетентності, що детермінує необхідність пошуку таких моделей навчання, де би всі вони актуалізувались у складноструктурованій системі взаємовідносин та взаємозалежностей.

Проблема набуває особливої гостроти з огляду й на те, що, як показують результати емпіричних досліджень, про що свідчить аналіз літературних джерел, домінуючими у практиці організації освітньої діяльності майбутніх соціальних працівників залишаються інформаційно-повідомлювальні методи. Використання інноваційних, інтерактивних характеризується аспектною, ситуативною, тобто низьким рівнем інтегрованості в систему. У рамках зазначеної проблематики актуалізуються проблеми взаємодії теорії

і практики, оптимізації практичної компоненти в системі, відповідно до якої реальні ситуації професійної діяльності соціального працівника мають складати основу вивчення теорії, формування професійного мислення, професійної свідомості майбутнього фахівця.

Практико зорієнтована система професійної підготовки фахівця передбачає постійний пошук шляхів та методів інтеграції практики в структуру навчальної діяльності, фактично моделюючи професійне середовище через взаємодію ціннісних, змістових, процесуальних складових, відповідного емоційно-психологічного супроводу.

До числа інтерактивних методів навчання правомірно відносять кейс-метод, що трактується як метод конкретних ситуацій. «В його основу покладено принцип прецеденту, або випадку (case), який слугує тлом і водночас вагомим критерієм прийняття рішення з його розв'язання [1, с. 9 – 10]. Вважаємо, що саме принцип прецеденту забезпечує наближення системи професійної підготовки фахівця до реальних вимог професії, актуальних викликів сучасного ринку праці щодо компетентності фахівця, забезпечення його конкурентоспроможності.

Вітчизняний дослідник Ю. П. Сурмін аналізує функціональні можливості кейс-методу, вказуючи на те, що підготовка майбутніх фахівців на його основі уможливорює об'єднання теорії і практики, сприяє розвиткові аналітичного та критичного мислення, ініціативності студентів, розвиває їхні здібності приймати нестандартні та оригінальні рішення, брати на себе відповідальність за обрані рішення, навчає аналізувати широкий спектр інформації, вчить системно розв'язувати актуальні проблеми як навчання, так і майбутньої професійної діяльності [5].

Специфіка кейс-методу, на думку Ю. П. Сурміна, визначається такими дидактичними принципами: індивідуальним підходом; максимальним наданням свободи студентам у процесі навчання; забезпеченням студентів достатньою кількістю наочних матеріалів; відсутністю завеликих обсягів теоретичного матеріалу; активним співробітництвом викладача і студентів; формуванням навичок самоорганізації; особливою увагою до розвитку сильних сторін студента» [5, с. 32].

Отож, компетентнісна та практична орієнтованість навчання в рамках використання цього методу забезпечується за рахунок індивідуалізації, свободи, самоорганізації, а також співробітництва суб'єктів навчання. Спільний пошук відповіді на проблемні ситуації задає модель майбутньої професійної діяльності соціального педагога через ефективну взаємодію, співпрацю всіх, хто має безпосереднє чи опосередковане відношення до проблеми.

Слід зазначити, що у традиційній знаннєвій освіті кейс-метод більшою мірою асоціюється з використанням методу прикладу у навчальному процесі і функціонально зорієнтований або на роз'яснення складних теоретичних положень, вдаючись до показу їх дії на практиці, або на демонстрацію використання теоретичних знань у практичній діяльності за визначеним стереотипом чи алгоритмом дій. Не применшуючи значення методу прикладу, означимо його принципову відмінність з кейс-методом, яка стосується позиції студента у його контексті, відповідно, функціонального наповнення методу. Він віднесений до методів інтерактивного навчання, оскільки в його структурі актуалізується міжособистісна, суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітньої діяльності (викладач-група; викладач-студент; студент-студент; група-група та ін.). При тому формується адекватний мікроклімат злагодженої спільної роботи, конструктивних взаємовідносин всіх зацікавлених у досягненні успіху сторін. Колективний успіх асоціюється з індивідуальним, особистісним і навпаки: взаємозалежність безпосередня і зрозуміла кожному.

Диференціюють велику кількість кейс-методів, формуючи відповідні їх типології за певними критеріальними комплексами. Проаналізуємо типологію, представлену European Case Clearing House (ECCH) [3].

– кейси-випадки. Це дуже короткі кейси, що описують один випадок. Кейси цього типу можуть використовуватися під час лекції або уроку для демонстрації того чи іншого поняття або як тема для обговорення. Їх можна швидко прочитати, і, звичайно, вони не вимагають від студентів спеціальної підготовки до початку занять. Кейси-випадки корисні при знайомстві з методом кейсів;

– допоміжні кейси. Основна мета такого кейса – передати інформацію. Це цікавіше, ніж традиційне читання або вивчення роздаткового матеріалу. Студенти набагато краще сприймають інформацію, представлену у вигляді кейса, ніж якби вона була в звичайному документі. Типовий допоміжний кейс може бути використаний як основа, на базі якої обговорюються інші кейси;

– кейси-вправи. Такі кейси дають студентові можливість застосувати певні прийоми і широко використовувати матеріал кейсів, коли необхідний кількісний аналіз. Маніпулювати цифрами в контексті реальної ситуації набагато цікавіше, ніж робити прості вправи;

– кейси-приклади. При згадуванні слова «кейс», звичайно, на розум приходить саме цей тип кейсів. Студентові необхідно проаналізувати інформацію з кейса і виявити найважливіші зв'язки між різними складовими. Тут постає питання: чому все відбулося неправильно і як цього можна було уникнути?;

– комплексні кейси. Такі кейси описують ситуації, де значущі аспекти заховані у великій кількості інформації, частина якої неістотна. Завдання студента – відділити важливі аспекти від малозначущих і не звертати на них уваги. Складність може полягати в тому, що виділені аспекти можуть бути взаємопов'язані;

– кейси-рішення. Студентам необхідно вирішити, що вони робитимуть в обставинах, що склалися, і сформулювати план дій. Для цього студенту необхідно розробити кілька обґрунтованих підходів і потренуватися у виборі підходу, який найбільше націлений на успіх [ECCH the case for learning].

Аналіз усіх цих кейсів свідчить про те, що метод кейсів характеризується різноманітністю та високим рівнем мобільності, адаптивності до навчальної ситуації, конкретних завдань, які ставляться перед нею. Всі вони успішно можуть бути використані у процесі професійної підготовки соціального педагога, оскільки, попри традиційні освітні функції, вони мають високий потенціал професійної спрямованості. Наприклад, кейси-випадки, які використовуються для ілюстрації теоретичних положень в рамках читання лекції, не дивлячись на свою ситуативність, сприяють формуванню у студентів установок на необхідність апелювання до теорії як засобу експрес-аналізу, тобто осмислення елементу реальної практики, виявлення протиріч, що лежать в його основі. Комплекси кейси найбільшою мірою асоціюються з ситуаціями реальних складних проблем в соціальній роботі, які потребують всестороннього аналізу та залучення всіх суб'єктів, від яких залежить успішність вирішення проблеми.

У контексті професійної підготовки майбутнього соціального працівника цінною є типологія кейсів, відповідно до їх змісту. Диференціюють «практичні кейси, які відображають абсолютно реальні життєві ситуації; навчальні кейси, основною задачею яких виступає навчання; науково-дослідницькі кейси, орієнтовані на здійснення дослідницької діяльності [5, с. 148].

Цільова і, відповідно, змістова спрямованість кейсів у системі професійної освіти соціального працівника дає можливість здійснити адекватний вибір його типу за принципом домінантної спрямованості на практичні дії, навчання чи дослідження. Фактично кейс-метод характеризується комплексністю: моделюючи професійні ситуації, важливо використовувати і дослідницьку роботу, і апелювати до освітньої/самоосвітньої діяльності, яка неодмінно супроводжує професійну.

Порівняльний аналіз різних типів кейс-методів свідчить про те, що в основі всіх їх лежить інтерактивна діяльність, суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини учасників. Саме інтерактивна діяльність, міжособистісна взаємодія у рамках використання кейс-методу сприяє реалізації значної кількості професійно важливих функцій.

1. Насамперед, йдеться про мобілізацію колективних зусиль щодо комплексного аналізу професійної ситуації, в результаті якого акумулюється значний масив інформації, отриманий від кожного суб'єкта спільної діяльності. При тому перед студентами постає необхідність систематизувати отриману інформацію, абсорбувати найбільш цінне з огляду на поставлені цілі, класифікувати проблему відповідно до сформованої групи характеристик, від яких буде найбільшою мірою залежати прийняття рішень. Озвучення мислительного процесу різних студентів на етапі аналізу ситуації, проблеми у її контексті, дає можливість співвіднести різні алгоритми мислення, переконуючись у правильності свого, або вносячи корективи з огляду на аргументованість, переконливість інших.

Так формується навчальна ситуація, коли аналіз, професійне мислення в цілому стають реальним об'єктом вивчення студентами: сформована позиція студентом щодо аналізу та оцінки ситуації співвідноситься з іншими, при тому виробляється спільний алгоритм, який для даних конкретних умов буде оптимальним. Він або виокремлюється з-поміж усіх запропонованих як найбільш вдалий, вірогідний, логічний, аргументований, або конструюється новий, інтегруючи по елементні напрацювання, він також може бути повністю продуктом колективного мислення. У будь-якому разі, йдеться про ситуацію багатовимірного осмислення ситуації, піддаючи аналізу як продуктивні її складові (аж до колективних знахідок), так і завідомо безперспективні. Колективний аналіз складає контент реальної професійної діяльності в рамках надання соціальної допомоги, якій має передувати комплексний та глибокий аналіз ситуації. Саме здатність соціального працівника «побачити» все, аж до деталей, і виділити головне, що слугуватиме підґрунтям прийняття рішень визначає основу його професійної компетентності, спроможності до теоретично обґрунтованих практичних дій.

Отож, у результаті колективного аналізу ситуації у студентів фіксується та розвивається уявлення про аналіз як: а) значущу складову професійної діяльності, вирішення конкретної проблеми надання соціальної допомоги; б) засіб протидії непродуктивного використання шаблонних рішень без адаптації до конкретних умов практики; в) спосіб використання теорії задля розуміння практичних реалій як на рівні загальних тенденцій, так і конкретних ситуацій її застосування; г) намагання включити в аналіз якомога більше складових та чинників, що обумовлюють саме ту конкретну проблему; д) необхідність моделювання різних версій та моделей з'ясування проблематики конкретної ситуації, відбір оптимальних на основі співвіднесення аргументаційних позицій.

2. Наступний пласт професійно важливих компетентностей, які отримує майбутній соціальний працівник у процесі використання кейс-методу, стосується формування здатності до конструктивної взаємодії з усіма зацікавленими сторонами, суб'єктами діяльності у процесі вирішення проблеми у рамках конкретної ситуації соціальної допомоги. Конструктивна співпраця закономірно веде до необхідності забезпечення сприятливих міжособистісних взаємин між учасниками діяльності. При тому слід зауважити, що міжособистісні взаємовідносини та психологічний мікроклімат будуть результатом не спеціальних додаткових зусиль викладача, а природнім фоном злагодженої, конструктивної, в значить і успішної роботи (у нашому випадку – вирішення соціальної проблеми в рамках соціально означеної ситуації).

Окрім того, використання кейс-методу сприятиме розвитку значущих професійних компетентностей, пов'язаних зі здатністю: а) сприймати іншу людину як особистість, що має право на власну позицію, точку зору, навіть якщо вона і кардинально відрізняється від власної; б) вміти слухати іншого, апіорі розуміючи,

що його точка зору має правона існування і сформована на основі відповідних обставин; в) розвивати особистісні якості, які дозволяють толерантно ставитися до інших, на демократичних засадах взаємодіяти з ними; г) формувати власну «Я-концепцію», що акумулює принципові особистісно, професійно орієнтовані позиції, без яких студент не зможе відчувати себе повноцінним, самодостатнім суб'єктом інтерактивної діяльності, конструктивних міжособистісних взаємовідносин.

Висновки. Отож, результати досліджень доводять безальтернативність використання інтерактивних методів та технологій організації навчальної діяльності майбутніх соціальних працівників, що обумовлено, з одного боку – необхідністю переходу на компетентнісну систему освіти, з іншого – забезпеченням практикоорієнтованості системи професійної підготовки фахівців цієї складної галузі. У цьому контексті важливим є не просто факт використання кейс-методу, а цільове, змістове, технологічне забезпечення коректності його практичної реалізації. Особливо це стосується здатності мобілізувати колективні зусилля суб'єктів навчальної діяльності, формуючи між ними конструктивні взаємозв'язки, особистісні взаємовідносини. Також важко переоцінити значення кейс-методу для розвитку особистісних якостей майбутнього соціального працівника, формування його професіоналізму на основі «Я-концепції».

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш глибокому вивченні механізмів інтерактивної діяльності, основ їх практичної імплементації в навчальний процес, систему професійного становлення соціального працівника в цілому.

Використана література:

1. Барнс Л. Б. Преподавание и метод конкретных ситуаций (конкретные ситуации и дополнительная литература) / Л. Б. Барнс, К. Р. Кристенсен, Э. Хансен. – Москва : Гардирики, 2000. – 502 с.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – Москва : Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов, 2004. – 81 с.
3. Науково-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції / за заг. ред. Л. Нестерової; авт. кол.: Т. Герлянд, В. Манько, П. Лузан, Л. Нестерова, О. Слатвінська, М. Шимановський. – Київ : ІПТО НАПН України, 2012. – 222 с.
4. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – Москва : Когито-Центр, 2002. – 396 с.
5. Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода / под ред. Ю. П. Сурмина авт. кол.: Ю. Сурмин, А. Сидоренко, В. Лобода, А. Фурда, И. Катерьяк, Кеси Меер. – Киев: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
6. Сидоренко О. Д. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика: практ. посіб. / О. Д. Сидоренко, В. І. Чуба. – Київ : Центр інновацій і розвитку, 2001. – 256 с.
7. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Casestudy) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: монографія / Ю. П. Сурмін. – Київ : МАУП, 2005. – 431 с.
8. ECCH the case for learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview> (дата звернення 02.02.2020). – Назва з екрана.

References:

1. Barns L.B., Kristensen K.R., Khansen E. (2000). *Prepodavanie i metod konkretnykh situatsiy (konkretnye situatsii i dopolnitelnaya literatura) [Teaching and method of specific situations (specific situations and additional literature)]*. Moskva: Gardiriki. [in Russian].
2. Zimnyaya I. A. (2004). *Klyuchevye kompetentnosti kak rezultativno-tselevaya osnova kompetentnostnogo podkhoda v obrazovanii [Key competencies as an effective and targeted basis of the competency-based approach in education.]*. Moskva : Issledovat. tsentr problem kachestva podgot. spetsialistov. [in Russian].
3. Herliand T., Manko V., Luzan P., Nesterova L. (Ed.), Slatvinska O., Shymanovskyi M. (2012). *Naukovo-metodychni zasady profesiinoi pidhotovky kvalifikovanykh robitnykiv v umovakh yevrointehratsii [Scientific and methodological principles of professional training of skilled workers in the context of European integration]*. Kyiv : IPTO NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
4. Raven Dzh. (2002). *Kompetentnost v sovremennom obshchestve. Vyyavlenie, razvitie i realizatsiya [Competence in modern society. Identification, development and implementation]*. Moskva: Kogito-Tsentr. [in Russian].
5. Surmin Yu. (Ed.), Sidorenko A., Loboda V., Furda A., Katerynyak I., Kesi Meer. (2002). *Situatsionnyy analiz, ili Anatomiya keys-metoda [Situational analysis, or Anatomy of casestudy-method]*. Kyiv : Tsentr innovatsiy i razvitiya. [in Ukrainian].
6. Sydorenko O. D. & Chuba V. I. (2001). *Sytuatsiina metodyka navchannia: teoriia i praktyka: prakt. posib. [Situational Teaching Methods: Theory and Practice]*. Kyiv : Tsentr innovatsii i rozvytku. [in Ukrainian].
7. Surmin Yu.P. (2005). *Metod analizu sytuatsii (Case study) ta yoho navchalni mozhlyvosti. Hlobalizatsiia I Bolonskyi protses: problem i tekhnologii: monohrafiia [Method of situation analysis (Casestudy) and its educational capabilities. Globalization and the Bologna Process: Problems and Technologies]*. Kyiv : MAUP. [in Ukrainian].
8. ECCH the case for learning. Retrived from: <http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview>.

Opaliuk T. L. Case method in the system of competent, personally oriented professional training of social worker

The article presents the results of a complex problems' study, related to strengthening the components of interactive learning activities of future social workers in the process of their professional formation.

It's analyzed the traditional information-reproductive and innovative interactive system of organizing students' education from the standpoint of a personally directed, competent approach to professional training of a social worker. The essence of competency education, technological principles of its provision are clarified; it's also substantiated the necessity of using the interactive teaching methods, to which the case method belongs.

Characteristics of the case-method make it possible to determine characteristics, that are especially relevant to ensure the practical orientation of the social worker's professional training. From this point of view, a typology of case-methods is

presented with a brief description of their functional features. In particular, the possibilities of their use in students' studies are substantiated, integrating educational, practical and research activities.

Particular attention is paid to investigating the students' interactive activity while using the case-method, which involves realizing two blocks of functions: mobilization of collective efforts for a comprehensive analysis of the professional situation, opportunities to ensure its complexity, versatility and depth; developing the ability of each student to engage in constructive interpersonal interaction with all stakeholders, subjects in the process of solving a problem within the specific situation of a social assistance. At the same time it is proved, that interpersonal relationships and psychological microclimate (atmosphere) will be the result not of the professor's special additional efforts, but a natural background of a coherent, constructive, and thus successful solution of a problem within a socially determined situation.

Attention is also drawn to the importance of using the case-method for the development of personal qualities within the framework of forming significant professional competences. They are related to the ability to form tolerant, democratic relationships with others, and to create professionalism on the self-concept basis.

Key words: interactive methods, case method, competence, competence education, interactive activity.

УДК 796.08

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.19>

Павлюк І. С.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО СПОРТУ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРШОГО ЖІНОЧОГО ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ З ФУТЗАЛУ

Проаналізовано історичний розвиток жіночого спорту в рамках суспільно-політичного руху боротьби жінок за свої права, як інструмента демонстрації того, що жінки рівні з чоловіками в усіх відносинах в тому числі фізичному та вольовому. Доведено, що протягом кількох десятиліть XIX–XX століття, жіночий спорт набуває своєї інфраструктури та технічну специфіку, стаючи автономним соціокультурним інститутом в рамках жіночого гендеру, де практично не лишилися лише чоловічих видів спорту (сніввідношення жінок на Олімпійських іграх 2016 становить 45 %). Визначені історичні передумови виникнення та основні тенденції розвитку жіночого футзалу в Європі, а також методи стимулювання та популяризації жіночого футзалу. Розглянуті передумови організації на проведення першого чемпіонату Європи з жіночого футзалу, проаналізовані групові етапи та фінал чотирьох жіночого Чемпіонату Європи з футзалу, так у відбірковому етапі взяли участь 23 збірних, які в залежності від рейтингу почали турнір або зі стадії попереднього раунду або зі стадії основного раунду, в матчах основного раунду приймали участь 16 команд, які були розподілені методом жеребкування на чотири групи, а до фінальної частини чемпіонату пройшли переможці кожної з груп (Іспанія, Португалія, Росія та Україна). Визначені основні перспективи розвитку даного виду спорту в умовах сьогодення. Доведено, що на сьогоднішній день проводиться активна робота з проведенню заходів в сфері масового футзалу, в рамках якої гравцям допомагають знайти свій рівень, проводиться робота щоб спортивні споруди і умови для гравців, суддів і глядачів відповідали необхідним стандартам. Підтвердження, що розвиток жіночого футзалу відбувається великими темпами, майбутнє цього виду спорту дає безмежні можливості, і УЄФА за підтримки національних асоціацій має намір прискорити стрімкий прогрес жіночого футзалу та встановлювати нові стандарти гри.

Ключові слова: спорт, жінки, футбол, футзал, Чемпіонат Європи, організація, змагання, гра.

З давніх часів жінки боролися за незалежність, свою свободу та рівності прав з чоловіками. Показником розвитку суспільства історично стало вважатися ступінь свободи жінки і її участь в соціальному житті [3, 4]. Останні століття подарували світові чудових учених, мислителів, поетів, художників, скульпторів і спортсменок жіночої статі. В результаті сплеску фемінізму жінки зайняли однакову сходинку поруч з чоловіками не тільки в професійному і моральному світі, але і в бажанні досягти певних фізичних результатів [3, 5].

Наразі рух «жінки за свої права» виникає жіночий спорт, як один із способів активної демонстрації того, що жінки не чим не поступаються чоловікам, а навпроти здатні долати більші фізичні та психічні навантаження, боротися за успіх [5].

Протягом кількох десятиліть XIX–XX ст., жіночий спорт набуває своєї інфраструктури та технічної специфіки, стаючи автономним соціокультурним інститутом в рамках жіночого гендеру [3–5]. Таким чином, на сьогодні можемо побачити, що практично не лишилися лише чоловічих видів спорту, жінки займаються боротьбою, боксом, важкою атлетикою, футболом і навіть футзалом.

Жіночий спорт розвивається досить інтенсивними темпами. Сьогодні жінки приймають участь у світових, континентальних та регіональних першостях, встановлюють рекорди.

Аналізуючи історію спорту, і футзалу в тому числі, можна відслідкувати взаємозв'язок участі жінок в спорті та розвитком жіночого футзалу. Потяг до футболу і футзалу жінок протягом всієї історії залишається високим, однак обмежується соціальними умовностями.

Наразі швидкими темпами в світовій спортивній практиці набуває популярності жіночий футзал. Цей вид спорту, є однією з різновидів футболу і його особливість – це те, що проводиться він переважно в закритих приміщеннях, а також команда нараховує п'ять гравців на полі.